

ŠEST POŘÁDKŮ MIŠNY

Všechna přikázání, která byla dána Mošemu na Sinaji, mu byla dána i s výkladem, neboť je řečeno: „A dám ti kamenné desky a zákon a přikázání.“ (Ex 24:12) „Zákon“ – to je psaná Tóra. „Přikázání“ – to je její výklad. A bylo nám přikázáno dodržovat Tóru podle přikázání a je to právě toto přikázání, které je zváno ústní Tórou. Ačkoli ústní Tóra nebyla převedena do písemné podoby, náš učitel Mojžíš udělil pokyny sedmdesáti starším. Od Mošeho ji dále obdrželi El'azar, Pinchas a Jehošu'a; Jehošu'ovi však, protože byl žákem našeho učitele Mošeho, předal ústní Tóru a pověřil ho jejím dodržováním. Stejně tak Jehošu'a pokračoval v jejím ústním studiu po celý svůj život; a mnoho starších ji obdrželo od Jehošu'y.

...

Tento postup byl dodržován nepřetržitě až do příchodu našeho svatého učitele, který shromáždil všechny tradované judikáty, soudní výroky, výklady a vysvětlení, ať už byly tradovány a připisovány našemu učiteli Mošemu, nebo tak byly uvedeny soudními dvory ve všech pokoleních, a jejichž rozsah zahrnoval celou Tóru. A z toho všeho sestavil Mišnu, ze které učil mnohé a jejíž proslulost byla zjevena celému Izraeli, z níž byly pořizovány její písemné opisy, aby se dostala úplně všude a aby ústní Tóra v Izraeli neupadla v zapomnění.

Těmito slovy začíná Rambam (rabi Moše ben Majmon, řečený Maimonides) svůj kodex *Mišne Tora*, kde shrnuje vývoj *halachy* tak, jak jej po staletí před ním předkládala rabínské tradice. V tradičním pojetí rabínského judaismu byla ústní Tóra – *Tora še-be-al pe* – rovnocenná Tóře psané (*Tora še-bi-chtav*) a existovala paralelně vedle ní již od sinajského zjevení. K liteře zákona (Písmu) dodávala ducha zákona a jeho výklad, který se mohl díky svému ústnímu charakteru aktualizovat dle momentálních podmínek a potřeb.

Zcela nesporné je, že ústní tradice vedle písemně tradovaného textu zákona skutečně existovala a to pravděpodobně již v biblických dobách. Otázkou zůstává, kdy byla tato tradice nazvána ústní Tórou a kdy začala nabývat ustálené podoby, která se nakonec zformovala v text šesti pořádků Mišny.

Zapsání této ústní tradice bylo ve své době převratným činem, který se navíc v rabínském prostředí nesetkával vždy jen s příznivým ohlasem. Známý výrok rabiho Jochanana „Ti, co zapisují *halachot*, jsou jako ti, kdo spalují Tóru, a kdo by z nich učil, nedojde odměny“ (Tmura 16b) možná vystihuje odpor části představitelů rabínského hnutí ke kodifikaci a tím i konzervaci učení, jehož hlavní devizou měla být právě flexibilita. Tyto názory ovšem byly spíše menšinové.

MIŠNA JAKO LITERÁRNÍ DÍLO

Samotné slovo *mišna* je odvozeno od kořene *š-n-h*, opakovat, přeneseně prostřednictvím opakování učít. Použití tohoto slova naznačuje, že vyučování

ústní tradice probíhalo prostřednictvím hlasitého opakování. Aramejským ekvivalentem kořene *š-n-h* je pak *t-n-j*, z čehož vychází jednak aramejské označení pro Mišnu *matnitin* a rovněž i označení pro člověka, který ústní učení zná nazpaměť a přednáší ho ostatním: *tana*, pl. *tana'im*.

Původně termín *mišna* označoval celý obsah tradičního studia Tóry, tedy veškerou ústní tradici, a představoval protiváhu k *mikra*, což je termín odvozený od kořene *k-r-'* (číst), kterým se označuje psaná Tóra, resp. 24 knih hebrejské Bible. Takto chápou termín *mišna* samotné tanaitské zdroje. Traktát Nedarim 4:3 jako protiváhu k pojmu *mikra* staví „*midraš, halachot a agadot*“. Pozdější Tošefta Brachot 2:12 pak už *midraš, halachot a agadot* spojuje do obecného pojmu *mišna*. Termíny *midraš* a *halachot* (sg. *halacha*) uvedené v těchto pasážích označují dvě základní formy, v nichž se rabínská tradice studovala a předávala. Zatímco v *midraši* se rabínská tradice odvíjí od výkladu biblického textu a celková literární struktura *midrašických* textů sleduje biblické pořadí, *halachot* již obsahují náboženskoprávní látku bez odkazu na biblický text. Struktura a pořadí *halachot* se neřídí pořadím, v jakém jednotlivé zákony jdou za sebou v Bibli, nýbrž jsou uspořádány tematicky.

V nejširším slova smyslu tak *mišna* znamená jakoukoli dochovanou ústně předávanou tradici, učení, výrok. Teprve v nejužším slova smyslu označuje Mišna literární dílo, které vzniklo na počátku 3. století občanského letopočtu, dle tradice sestavené rabim Jehudou ha-Nasim, který je v Mišně a Gemaře většinou označován prostě jako Rabi.

V tradičním pojetí je Rabiho místo coby kodifikátora mišnického textu naprosto nezpochybnitelné, nicméně ani talmudická tradice Rabiho neoznačuje za autora, který by veškerou Mišnu sepsal a uzavřel – zcela jistě pak Rabi nenapsal ty *mišnajot*, ve kterých sám vystupuje a které tradují jeho výroky. Nejlépe by Rabiho funkci v procesu kompilace Mišny odpovídalo označení redaktor či editor (nebo ještě lépe šéfredaktor), který společně se svými žáky zkompiloval do té doby předávané tradice (především se jednalo o učení rabiho Akivy a jeho žáka rabiho Me'ira) a tyto systematicky uspořádal a zahrnul do sbírky, včetně tradic, se kterými nesouhlasil nebo které byly již v době kompilace menšinové, a tento soubor byl pak ještě v následujících dekádách průběžně doplňován. Rabín Avraham ben David z Posquières (Ra'avad, 12. stol.) stanovil dobu kompilace Mišny do 2. pol. 2. stol. o. l., v současné době je obecně přijímána datace do počátku 3. stol. o. l. Řada

halachot, které se v Mišně nacházejí, pochází z doby výrazně starší, některé části Mišny mohou být i té podobě, v jaké jsou zapsány, tradovány ještě z období 2. chrámu (Weiss-Halivni). Z tohoto nejstaršího období rabínské literatury jsou známé dvě halachické kompilace: Mišna a Tosefta.

Učenci, kteří působili v okruhu rabiho Jehudy ha-Nasiho a jeho nejbližších žáků, přejali označení pro tradenty ústní tradice a byli nazýváni „učiteli Mišny“ – *tana'im*, tanaité. Do tanaitské literatury, kterou tato generace učenců vyprodukovala, patří kromě Mišny a Tosefty i halachické midraše – Sifra, Sifrej a Mechilta aj. Vedle látky, kterou tanaité zařadili do svých sbírek, existuje ještě halachická látka, která se do Mišny nedostala a která se nazývá *barajta* (aram. „stojící vně“).

Mišna a Tosefta jako nejstarší tanaitská dochovaná díla zachovávají stejnou strukturu a jsou tematicky rozdělena do šesti *sedarim* (sg. *seder*, „řád“, „pořádek“).

- Zera'im (semena), týkající se zemědělských záležitostí, základních modliteb, požehnání a kněžských darů;
- Mo'ed (svátek), týkající se šabatu, svátků, přinášení svátečních obětí a dalších souvisejících témat;
- Našim (ženy), týkající se rodinného práva, smluv a slibů;
- Nezikin (škody), týkající se občanského a trestního práva;
- Kodašim (svaté věci), týkající se obětí a Chrámu;
- Teharot (čistoty), týkající se rituální čistoty a nečistoty.

Těchto šest *sedarim* se dále dělí na traktáty (*masechtot*, sg. *masechet*) a traktáty na kapitoly (*prakim*, sg. *perek*). Dělení kapitol na menší jednotky (*mišnajot* a *halachot*) se již v jednotlivých vydáních liší.

Mišna dnes obsahuje 63 traktátů. Tento počet ovšem zcela jistě není původní, neboť např. traktáty Bava kama, Bava meci'a a Bava batra tvořily původně jeden traktát Nezikin, rovněž traktát Makot původně patřil k traktátu Sanhedrin, jak dosvědčuje i Rambam. Ani pořadí jednotlivých traktátů v rámci pořádků a dokonce ani pořadí jednotlivých *sedarim* nebylo vždy takové jako dnes. Rozdělení traktátů do pořádků a dělení kapitol na *halachot* a *mišnajot* je každopádně velmi staré, jak lze vypořizovat ze zmínek v ostatní rabínské literatuře. V dřívějších vydáních a edicích se kapitoly traktátů Mišny označovaly (stejně jako biblické knihy nebo týdenní oddíly Tóry) podle úvodního slova či slov jejich první mišny (tak je např. 10. kapitola traktátu Sanhedrin dodnes označována jako *perek Chelek*, 9. kapitola traktátu Brachot jako *perek ha-Ro'e* atp.). Dnes se na traktáty odkazuje nejčastěji podle názvu a na kapitoly a jednotlivé *mišnajot* číslem, a to podle přijatého rozdělení v nejnovějších vydáních.